

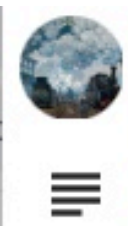
Voorwoord

In dit vierde deel van de *ART-History*-reeks leer je over de westerse kunst en cultuur in de negentiende eeuw. Sociale en technologische veranderingen hebben grote invloed op de maatschappij en daardoor ook op de kunst. Afbeeldingen, filmpjes en geluidsfragmenten illustreren wat er in de tekst beschreven wordt. *Cultuur van romantiek en realisme* is chronologisch en per discipline geordend. In deze uitgave worden de disciplines bouwkunst, beeldende kunst, muziek, drama en dans behandeld. Kernbegrippen en namen van belangrijke personen staan vetgedrukt, zodat ze meteen in het oog springen. Je vindt de begrippen terug in de [begrippenlijst](#). Personen staan in het [namenregister](#).

De informatie uit het [tekstblok](#) kun je toepassen bij de vragen van het [vragenblok](#).

Via de menubalk aan de linkerkant van je scherm kun je door de uitgave navigeren. Door op een afbeelding te klikken, kun je deze vergroten en volledig bekijken. Soms zie je pijltjes naast een afbeelding staan. Daarmee kun je een volgende afbeelding of filmpje bekijken terwijl je op dezelfde pagina blijft. Helemaal onderaan elke pagina kun je naar de vorige of volgende pagina doorklikken.

i Voorwoord

1 **Tekstblok**

2 Vragenblok

Tekstblok

Inleiding

1 Onrust en revolutie

2 Neoclassicisme

3 Romantiek

4 Realisme en impressionisme

5 Fin de siècle

Epiloog

Begrippenlijst

Namenregister

1 Onrust en revolutie

Rationalisme

Het socialisme

De verlichting

Nauwkeurig opgetekend

Opkomst bourgeoisie

Twee revoluties

De Franse Revolutie

Slachtpartijen

Nieuwe staten

Nationalisme en imperialisme

Kolonialisme

De industriële revolutie

De stoommachine

In het kort

[Terug naar dashboard](#)

Onrust en revolutie / De verlichting

10 / 264

Joseph Wright of Derby, *Een wetenschapper geeft een lezing over het zonnestelsel* (ca. 1766).

[Terug naar dashboard](#)

Rosa Bonheur

Soms is er toch wel werk van vrouwen te zien. **Rosa Bonheur** (1822-1899) is een van de weinige vrouwen die is toegelaten op de Koninklijke Akademie voor Schone Kunsten van Amsterdam. Bonheur is vooral bekend van haar dierenschilderijen en haar realistische, zeer gedetailleerde weergave van dieren.

De paardenmarkt is te zien geweest op de Parijse Salon. Ook van Mary Cassatt en Berthe Morisot is af en toe werk te zien. Wel is dat werk uit hun vroege periode, waarin zij nog voldoen aan de neoclassicistische eisen. Hun latere werk, waarin zij niet langer in die stijl schilderen, wordt vaak door de conservatieve jury geweigerd.

Rosa Bonheur, *De paardenmarkt* (ca. 1853).

Vragenblok

De informatie uit het [tekstblok](#) kun je toepassen bij de vragen van dit vragenblok.

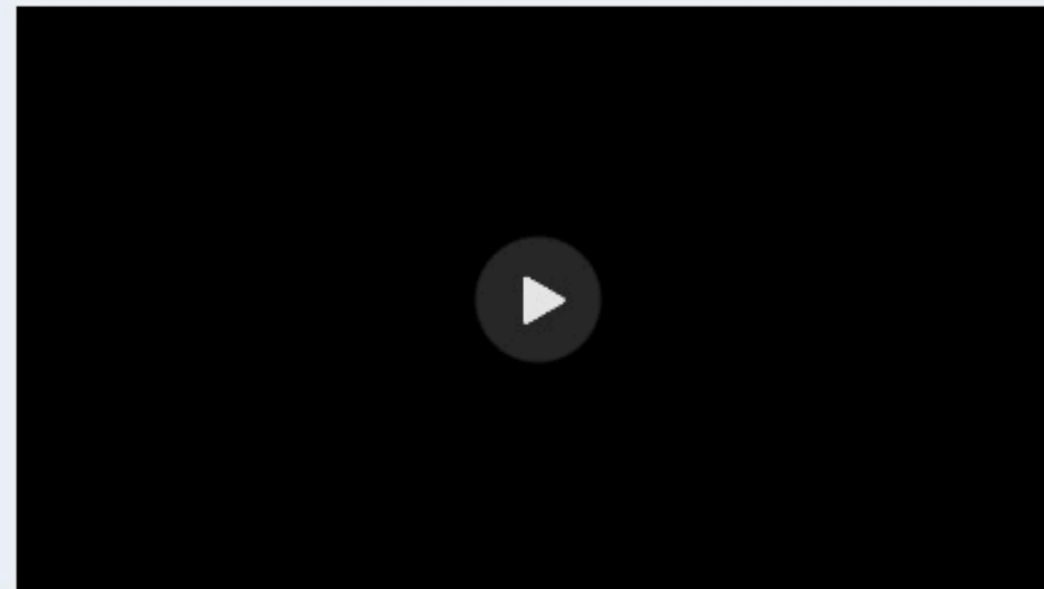

i

1

2

Blok 11 Carmen

1 Georges Bizet, *Carmen*, fragment uit de film van Francesco Rossi (1984, oorspr. 1875).

Brontekst

Eerste bedrijf:

De kuise Michaëla zoekt korporaal Don José en overhandigt hem een brief van zijn moeder, waarin zij hem vraagt Michaëla te trouwen en terug te keren naar hun geboortedorp. Hij wil hieraan gehoorzamen, maar hun samenzijn wordt onderbroken: Don José moet de wilde en verleidelijke Carmen, die zorgt voor onrust, gaan arresteren. Hij valt voor haar charmes en helpt haar ontsnappen.

Tweede bedrijf:

Het zigeunermeisje Carmen wordt niet alleen door de verlegen

Bekijk video 1 en lees de brontekst.

De opera *Carmen* is geschreven door Georges Bizet naar een novelle van Prosper Mérimée. Zijn verhaal speelt in het eigentijdse Sevilla in Spanje, een land dat hij meerdere malen bezocht. Bizet werkte in de opera met gesproken dialogen afgewisseld door muzikale nummers. Na zijn dood werden de dialogen vervangen door recitatieven. Het libretto van *Carmen* van Georges Bizet heeft kenmerken van zowel realisme als romantiek.

1. Geef van beide stromingen twee kenmerken uit het verhaal.

Bekijk video 2.

Het publiek was wel bekend met realistische feuilletonromans, die zich in de lagere milieus afspeelden. Bizet choqueeerde het operapubliek toch met *Carmen*.

2. Waarom zou het publiek gechoqueerd zijn? Noem twee aspecten en leg daarbij uit waarom juist operapubliek door het verhaal gechoqueerd was.

Ook de vorm was ongebruikelijk voor een traditionele opera en viel niet goed bij het operapubliek.

3. Leg dit uit.

VWO

In de opera in het derde bedrijf zit een scène die niet zou misstaan in een opera met een klassieke tragedie en heldin als thema.

4. Verklaar dit vanuit het derde bedrijf.

Ondanks de aanvankelijke protesten was de opera een succes

i

1

2

Blok 10 Dood in Venetië

Luchino Visconti, *Death in Venice*, fragment (1971).

Brontekst

In deze verfilming van Thomas Manns novelle, reist de avant-garde componist Gustav von Aschenbach naar een Venetiaanse kustplaats op zoek naar rust. Hij heeft een periode van artistieke en persoonlijke stress achter de rug. De gehuwde componist vindt er echter niet de vrede die hij zoekt. Al snel ontwikkelt hij een verwarrende genegenheid voor de jonge, knappe adolescent Tadzio die daar op vakantie is met zijn familie. De jongen verpersoonlijkt het schoonheidsideaal waar Aschenbach al heel

Bekijk de video en lees de brontekst.

1. Waarom zou Luchino Visconti het beroep van Gustav von Aschenbach hebben veranderd?

Visconti gebruikte Gustav Mahlers adagietto uit zijn vijfde symfonie als filmmuziek.

2. Geef, buiten dat de hoofdpersoon gebaseerd is op Mahler, een muzikale reden waarom Visconti voor het adagietto als filmmuziek koos.

3. Geef aan waarom het adagietto door zijn structuur geschikt is als filmmuziek.

De meeste uitvoeringen van dit adagietto duren rond de negen minuten, maar er zijn ook uitvoeringen van twaalf minuten en meer. Mahler dirigeerde het zelf in iets meer dan zeven minuten.

4. Wat is het effect van het verlengen van de officiële uitvoeringstijd?

De film en het verhaal passen in de sfeer van het fin de siècle, een verwarrende periode waarin vreugde en het goede leven afwisselen met de dreiging van veranderingen die onvermijdelijk komen gaan.

5. Leg dit uit. Noem twee elementen.

De jongen in het verhaal van Thomas Mann en waartoe Von Aschenbach zich aangetrokken voelt, is geen seksueel object voor de componist. Tadzio staat symbool voor iets anders.

6. Leg dit uit.

Freud schreef over het onderbewustzijn waarin liefde en levenslust strijden met dood en geweld. In Manns verhaal is ook